ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 25ης Οκτωβρίου 2007 *

Στην υπόθεση C-334/04,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 30 Ιουλίου 2004,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη Μ. Πατακιά και τον Μ. van Beek, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από την Ε. Σκανδάλου, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

υποστηριζόμενης από:

το **Βασίλειο της Ισπανίας,** εκπροσωπούμενο από τη N. Díaz Abad, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

τη **Γαλλική Δημοκρατία,** εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues και τη C. Jurgensen-Mercier, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

την **Πορτογαλική Δημοκρατία,** εκπροσωπούμενη από τον L. Fernandes και τη M. Lois, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

τη **Δημοκρατία της Φινλανδίας,** εκπροσωπούμενη από την T. Pynnä, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

παρεμβαίνοντες,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen, R. Silva de Lapuerta, P. Kūris (εισηγητή) και J. Klučka, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 22ας Ιουνίου 2006,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία,

— κατατάσσοντας σε ζώνες ειδικής προστασίας (στο εξής: ΖΕΠ) εδάφη των οποίων ο αριθμός και η συνολική επιφάνεια υπολείπονται σαφώς του αριθμού και της συνολικής επιφανείας των εδαφών που πληρούν τις προϋποθέσεις κατατάξεώς τους σε ΖΕΠ κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202), όπως έχει τροποποιηθεί, μεταξύ άλλων, με την οδηγία 97/49/ΕΚ της Επιτροπής, της 29ης Ιουλίου 1997 (ΕΕ L 223, σ. 9, στο εξής: οδηγία 79/409),

— καθορίζοντας ΖΕΠ με επιφάνεια σαφώς υπολειπόμενη εκείνης των αντιστοίχων εδαφών του δημοσιευθέντος το 2000 Inventory of Important Bird Areas in the European Community (κατάλογος των σημαντικών για την ορνιθοπανίδα περιοχών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στο εξής: IBA 2000), που πληρούν τις προϋποθέσεις κατατάξεώς τους σε ΖΕΠ,

— μη καθορίζοντας ΖΕΠ για πολλά είδη πτηνών του παραρτήματος Ι της οδηγίας 79/409 ή κατατάσσοντας σε ΖΕΠ περιοχές όπου τα είδη αυτά αντιπροσωπεύονται ανεπαρκώς,

— μη καθορίζοντας ΖΕΠ για πολλά αποδημητικά είδη ή κατατάσσοντας σε ΖΕΠ περιοχές όπου τα είδη αυτά αντιπροσωπεύονται ανεπαρκώς,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409.

Το νομικό πλαίσιο

2 Η ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 79/409 έχει ως εξής:

«[Εκτιμώντας] ότι η διαφύλαξη, η διατήρηση ή η αποκατάσταση μιας επαρκούς ποικιλίας και εκτάσεως οικοτόπων είναι απαραίτητες για τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών· ότι ορισμένα είδη πτηνών πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο μέτρων ειδικής διατηρήσεως σχετικά με τον οικότοπό τους, ώστε να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή τους στην περιοχή εξαπλώσεώς τους· ότι αυτά τα μέτρα πρέπει ομοίως να λάβουν υπόψη τα αποδημητικά είδη και να συντονισθούν με σκοπό τη δημιουργία ενός συναφούς δικτύου».

3 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/409 ορίζει τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία αφορά στη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που ζούν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών στο οποίο εφαρμόζεται η Συνθήκη. Έχει αντικείμενο την προστασία, τη διαχείριση και τη ρύθμιση των ειδών αυτών και κανονίζει την εκμετάλλευσή τους.»

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη υιοθετούν όλα τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διατηρηθεί ή να προσαρμοσθεί ο πληθυσμός όλων των ειδών των πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1 σ' ένα επίπεδο που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις.»

5 Το άρθρο 4, παράγραφοι 1, 2 και 3, της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα Ι προβλέπονται μέτρα ειδικής διατηρήσεως, που αφορούν τον οικότοπό τους, για να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή των ειδών αυτών στη ζώνη εξαπλώσεώς τους.

Για τον σκοπό αυτό λαμβάνονται υπόψη:

α) τα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση·

β) τα είδη που είναι ευπαθή σε ορισμένες μεταβολές των οικοτόπων τους·

γ) [τ]α είδη που θεωρούνται σπάνια διότι οι πληθυσμοί τους είναι μικροί ή η τοπική τους εξάπλωση περιορισμένη·

δ) άλλα είδη που έχουν ανάγκη ιδιαίτερης προσοχής, λόγω ιδιοτυπίας του οικοτόπου τους.

Για να πραγματοποιηθούν οι εκτιμήσεις θα ληφθούν υπόψη οι τάσεις και οι μεταβολές των επιπέδων του πληθυσμού.

Τα κράτη μέλη κατατάσσουν κυρίως σε ζώνες ειδικής προστασίας τα εδάφη τα πιο κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών αυτών στη γεωγραφική, θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία έχει εφαρμογή η παρούσα οδηγία.

2. Ανάλογα μέτρα υιοθετούνται από τα κράτη μέλη για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα Ι, των οποίων η έλευση είναι τακτική, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες προστασίας στη γεωγραφική, θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία, όσον αφορά τις περιοχές αναπαραγωγής, αλλαγής φτερώματος και διαχειμάσεως, και τις ζώνες όπου βρίσκονται οι σταθμοί κατά μήκος των οδών αποδημίας. Για τον σκοπό αυτό τα κράτη μέλη αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των υγροτόπων, και ιδίως όσων έχουν διεθνή σπουδαιότητα.

3. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για να μπορεί αυτή να παίρνει τις κατάλληλες πρωτοβουλίες για τον αναγκαίο συντονισμό ώστε οι αναφερόμενες στις παραγράφους 1, αφ' ενός, και 2, αφ' ετέρου, του παρόντος άρθρου ζώνες να αποτελούν ένα συναφές δίκτυο, που θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις προστασίας των ειδών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία.»

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

6 Σύμφωνα με την Επιτροπή, το 2001 η Ελληνική Δημοκρατία δεν είχε κατατάξει σε ΖΕΠ όλες τις καθοριζόμενες στον ΙΒΑ 2000 σημαντικές για τη διατήρηση των πτηνών περιοχές. Ο κατάλογος αυτός καθορίζει, βάσει ορνιθολογικών κριτηρίων που ο ίδιος προσδιορίζει και αποσαφηνίζει, 186 σημαντικές για τη διατήρηση των πτηνών περιοχές, συνολικής εκτάσεως 3 320 027 εκταρίων, αντιστοιχούσας στο 25,2 % του εδάφους της εθνικής επικράτειας, οι οποίες επιβάλλεται να καταταγούν σε ΖΕΠ κατά την έννοια της οδηγίας 79/409.

7 Στις 11 Οκτωβρίου 2001, οι ελληνικές αρχές διαβίβασαν στην Επιτροπή ένα κατάλογο προτάσεων που αφορούσαν τη δημιουργία νέων ΖΕΠ, την επέκταση υφισταμένων ΖΕΠ και την κατάργηση ΖΕΠ που στο εξής θα περιλαμβάνονταν στις νέες ΖΕΠ. Επειδή οι προτάσεις αυτές δεν συνοδεύονταν από τα χαρτογραφικά δεδομένα, ιδίως όσον αφορά την έκταση, και τις τεχνικές πληροφορίες που είναι απαραίτητα για μια πλήρη κατάταξη των περιοχών αυτών σε ΖΕΠ και που απαιτούνται βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 79/409, η Επιτροπή έκρινε ότι η Ελληνική Δημοκρατία είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής και στις 21 Δεκεμβρίου 2001 της απηύθυνε έγγραφο οχλήσεως.

8 Η Ελληνική Κυβέρνηση, με την από 25 Μαρτίου 2002 απάντησή της στο έγγραφο οχλήσεως, αμφισβήτησε εν μέρει τη μεθοδολογία και τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την κατάρτιση του IBA 2000 και γνωστοποίησε στην Επιτροπή τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε σε σχέση με την κατάταξη σε ΖΕΠ ορισμένων περιοχών του καταλόγου αυτού. Εν συνεχεία, οι ελληνικές αρχές δεσμεύθηκαν να αποστείλουν στην Επιτροπή ένα κατάλογο 40 περίπου νέων περιοχών που εξετάζονταν ως προς την καταλληλότητά τους για την κατάταξή τους σε ΖΕΠ.

9 Με επιστολή της 30ής Σεπτεμβρίου 2002, οι ελληνικές αρχές ανακοίνωσαν χαρτογραφικές και τεχνικές πληροφορίες με τις οποίες ολοκληρωνόταν η κατάταξη σε ΖΕΠ των περιοχών του καταλόγου που είχε διαβιβασθεί στις 11 Οκτωβρίου 2001. Βάσει των πληροφοριών αυτών, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η Ελληνική Δημοκρατία είχε καθορίσει 110 ΖΕΠ, συνολικής εκτάσεως 811 236 εκταρίων. Μη έχοντας λάβει συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τον καθορισμό άλλων ΖΕΠ, η Επιτροπή απηύθυνε, στις 19 Δεκεμβρίου 2002, αιτιολογημένη γνώμη, με την οποία κάλεσε το εν λόγω κράτος μέλος να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί προς αυτή εντός προθεσμίας δύο μηνών.

10 Με την πρώτη απάντησή τους στην αιτιολογημένη γνώμη, οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν, με επιστολή της 20ής Φεβρουαρίου 2003, τεχνικές και χαρτογραφικές πληροφορίες για 51 περιοχές, προτείνοντας, ως προς 10 από αυτές, τη μεταβολή των ορίων τους.

11 Η Επιτροπή, έχοντας λάβει γνώση της απαντήσεως αυτής και των συμπληρωματικών απαντήσεων που απέστειλαν οι ελληνικές αρχές στις 5 Μαΐου και 2 Δεκεμβρίου 2003 και εκτιμώντας ότι η κατάσταση παρέμενε μη ικανοποιητική, άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

12 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 10ης Δεκεμβρίου 2004, επιτράπηκε στο Βασίλειο της Ισπανίας, στη Γαλλική Δημοκρατία, στην Πορτογαλική Δημοκρατία και στη Δημοκρατία της Φινλανδίας να παρέμβουν υπέρ της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Επί της προσφυγής

Επί της πρώτης και δευτέρας αιτιάσεως, οι οποίες αντλούνται από την κατάταξη σε ΖΕΠ εδαφών των οποίων ο αριθμός και η συνολική επιφάνεια υπολείπονται σαφώς του αριθμού και της συνολικής επιφανείας των εδαφών που πληρούν τις προϋποθέσεις κατατάξεώς τους σε ΖΕΠ, κατά την έννοια της οδηγίας 79/409, και από τον καθορισμό ΖΕΠ με επιφάνεια σαφώς υπολειπόμενη εκείνης των αντιστοίχων εδαφών που έχουν αναγνωρισθεί με τον IBA 2000

13 Καταρχάς, οι δύο πρώτες αιτιάσεις της Επιτροπής πρέπει να εξετασθούν ως μία και μόνη αιτίαση, αντλούμενη από τη μη κατάταξη, καθώς και την ανεπαρκή κατάταξη σε ΖΕΠ, εδαφών που έχουν αναγνωρισθεί με τον IBA 2000.

Επιχειρήματα των διαδίκων

14 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν κατέταξε 45 σημαντικές για τη διατήρηση των πτηνών περιοχές και κατέταξε μόνον εν μέρει 141 από τις περιοχές αυτές, οι οποίες πληρούν τους όρους κατατάξεώς τους σε ΖΕΠ κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/409. Οι περιοχές αυτές συνιστούν 151 ΖΕΠ ως προς τις οποίες δεν έχει εκδοθεί καμία νομικώς δεσμευτική πράξη, δεδομένου ότι καμία κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Γεωργίας δεν έχει κοινοποιηθεί στην Επιτροπή. Η Επιτροπή προσθέτει ότι με αυτόν τον καθορισμό ΖΕΠ καλύπτεται έκταση 1 360 069 εκταρίων, η οποία αντιπροσωπεύει μόνον το 40 % της συνολικής επιφανείας των 186 σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών που έχουν καταγραφεί στον IBA 2000.

15 Τέλος, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η διαπίστωση περί μερικής κατατάξεως των αναγνωρισμένων με τον IBA 2000 σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών αφορά ειδικότερα τους υγροτόπους στους οποίους αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 79/409 και, ιδίως, τους υγροτόπους διεθνούς σπουδαιότητας, όπως έχουν καθορισθεί με τη συμφωνία επί των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων ιδία ως υγροβιοτόπων, η οποία συνήφθη στις 2 Φεβρουαρίου 1971 στο Ramsar (στο εξής: συμφωνία Ramsar).

16 Η Ελληνική Κυβέρνηση παραδέχεται ότι 45 καταγεγραμμένες στον IBA 2000 σημαντικές για τη διατήρηση των πτηνών περιοχές δεν έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ και θα εξετασθούν στο πλαίσιο του «[Προγράμματος] επαναξιολόγησης 69 σημαντικών περιοχών για τα πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως ζωνών ειδικής προστασίας της ορνιθοπανίδας. Σύνταξη σχεδίων δράσης για την προστασία των ειδών προτεραιότητας» της 11ης Φεβρουαρίου 2004 (στο εξής: πρόγραμμα επαναξιολόγησης).

17 Η εν λόγω κυβέρνηση υπογραμμίζει, επιπλέον, ότι οι 151 ΖΕΠ κατατάχθηκαν βάσει των πλέον πρόσφατων ορνιθολογικών δεδομένων, όπως έχουν καθορισθεί από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές και από ειδική διυπουργική επιτροπή, με συμμετοχή της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας (στο εξής: ΕΟΕ).

18 Τέλος, όσον αφορά τους υγροτόπους, η Ελληνική Κυβέρνηση εκτιμά ότι όλοι οι σημαντικοί για τη διατήρηση των πτηνών υγρότοποι έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ. Ειδικότερα, ως προς τους υγροτόπους διεθνούς σπουδαιότητας, διευκρινίζει ότι, με την εξαίρεση των υγροτόπων Δέλτα Νέστου και Βιστωνίδα, οι περιοχές αυτές έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ ως προς ποσοστό της επιφάνειάς τους άνω του 85 %. Στις ΖΕΠ έχουν συμπεριληφθεί και οι θαλάσσιες εκτάσεις των καθορισμένων με τη συμφωνία Ramsar υγροτόπων. Η έκταση των ΖΕΠ διαφέρει από εκείνη των περιοχών που έχουν καθορισθεί με τη συμφωνία αυτή, διότι ορισμένες από τις περιοχές αυτές δεν παρουσιάζουν ορνιθολογικό ενδιαφέρον που να επιτρέπει την κατάταξή τους σε ΖΕΠ.

19 Συμπερασματικώς, η Ελληνική Κυβέρνηση εκτιμά ότι, αν και ο αριθμός και η επιφάνεια των εδαφών που έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ υπολείπονται του αριθμού και της επιφανείας των καταγεγραμμένων στον IBA 2000 σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών, μια τέτοια κατάταξη δεν υπολείπεται σαφώς του εν λόγω καταλόγου, καθόσον η Ελληνική Κυβέρνηση, καθορίζοντας 151 ΖΕΠ, προέβη σε κατάταξη 141 από τις 186 καταγεγραμμένες στον εν λόγω κατάλογο σημαντικές για τη διατήρηση των πτηνών περιοχές, η οποία αντιπροσωπεύει ποσοστό άνω του ημίσεος των εν λόγω περιοχών.

20 Σύμφωνα με την Ισπανική Κυβέρνηση, ο IBA 2000 παρουσιάζει ελλείψεις, ιδίως καθόσον καμία αρμόδια για θέματα περιβάλλοντος διοικητική αρχή δεν επέβλεψε την κατάρτισή του, προκειμένου να διασφαλίσει την ακρίβεια και την ορθότητα των δεδομένων του, και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να του προσδοθεί η ίδια αξία όπως στον δημοσιευθέντα το 1989 Inventory of Important Bird Areas in the European Community (στο εξής: IBA 89).

21 Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο IBA 2000 αποτελεί χρήσιμη βάση αναφοράς, αλλά δεν αρκεί για να καταταγούν σε ΖΕΠ, κατά την έννοια της οδηγίας 79/409, οι περιοχές που περιλαμβάνονται σε αυτόν και ότι η οδηγία αυτή δεν θέτει κριτήρια αναγνωρίσεως των ΖΕΠ με βάση τη συνολική έκταση ή ποσοστά.

22 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση προβάλλει ότι στα κράτη μέλη πρέπει να χορηγηθεί εύλογη προθεσμία για να πραγματοποιήσουν τις αναγκαίες μελέτες. Οι κατάλογοι όπως ο IBA 2000 συνιστούν αναγνωρισμένες και αδιαμφισβήτητες βάσεις αναφοράς, οι οποίες δεν μπορούν να αποτελέσουν ποσοτικά πρότυπα για τον έλεγχο της εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που επιβάλλει η οδηγία 79/409.

23 Κατά τη Φινλανδική Κυβέρνηση, η προσφυγή στον ΙΒΑ 2000 καθιστά το βάρος αποδείξεως δυσανάλογο, διότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να προσκομίσουν επιστημονικά στοιχεία προκειμένου να αποδείξουν ότι μια περιοχή δεν πληροί τα κριτήρια κατατάξεώς της σε ΖΕΠ, παρά το ότι ο εν λόγω κατάλογος την αναγνωρίζει ως τέτοια.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

24 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 4 της οδηγίας 79/409 προβλέπει ειδικό και ενισχυμένο σύστημα, τόσο για τα είδη του παραρτήματος Ι της οδηγίας αυτής όσο και για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα, το οποίο δικαιολογείται από το γεγονός ότι αποτελούν, αντιστοίχως, τα είδη που αντιμετωπίζουν τη μεγαλύτερη απειλή και τα είδη που αποτελούν κοινή κληρονομιά της Κοινότητας (απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, C-191/05, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, Συλλογή 2006, σ. I-6853, σκέψη 9 και παρατιθέμενη νομολογία). Από την ένατη αιτιολογική σκέψη της εν λόγω οδηγίας συνάγεται επίσης ότι η διαφύλαξη, η διατήρηση ή η αποκατάσταση μιας επαρκούς ποικιλίας και εκτάσεως οικοτόπων είναι απαραίτητες για τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών. Επομένως, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για τη διατήρηση των εν λόγω ειδών (απόφαση της 28ης Ιουνίου 2007, C-235/04, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2007, σ. I-5415, σκέψη 23).

25 Προς τούτο, είναι αναγκαία η ενημέρωση των επιστημονικών δεδομένων, προκειμένου να εξακριβωθεί η κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα πλέον απειλούμενα είδη καθώς και τα είδη που αποτελούν κοινή κληρονομιά της Κοινότητας και να καταταγούν έτσι σε ΖΕΠ τα πλέον κατάλληλα εδάφη. Πρέπει επομένως να χρησιμοποιούνται τα πλέον πρόσφατα επιστημονικά δεδομένα που είναι διαθέσιμα κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 24).

26 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι εθνικοί κατάλογοι, μεταξύ των οποίων και ο καταρτισθείς από την ΕΟΕ ΙΒΑ 2000, περιέχουν αναθεωρημένη την πρώτη πανευρωπαϊκή μελέτη που είχε πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του ΙΒΑ 89, παρουσιάζοντας ακριβέστερα και πιο πρόσφατα επιστημονικά δεδομένα.

27 Σε σχέση με τον ΙΒΑ 89, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, ενόψει του επιστημονικού χαρακτήρα του και δεδομένου ότι δεν έχει προσκομισθεί καμία επιστημονική απόδειξη από κράτος μέλος προκειμένου, ιδίως, να καταδειχθεί ότι η εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409 μπορούσε να επιτευχθεί διά της κατατάξεως σε ΖΕΠ περιοχών διαφορετικών από τις προκύπτουσες από τον εν λόγω κατάλογο και μικρότερης συνολικής επιφανείας από εκείνες, μπορούσε να χρησιμοποιήσει τον εν λόγω κατάλογο, αν και μη δεσμευτικό νομικώς, ως στοιχείο αναφοράς προκειμένου να εκτιμήσει αν ένα κράτος μέλος είχε κατατάξει σε ΖΕΠ επαρκή, σε αριθμό και επιφάνεια, εδάφη, κατά την έννοια των προμνησθεισών διατάξεων της οδηγίας 79/409 (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 19ης Μαΐου 1998, C-3/96, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 1998, σ. I-3031, σκέψεις 68 έως 70, της 20ής Μαρτίου 2003, C-378/01, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2003, σ. I-2857, σκέψη 18, και προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 26).

28 Διαπιστώνεται ότι ο ΙΒΑ 2000 συνιστά έναν ενημερωμένο κατάλογο των σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών στην Ελλάδα, ο οποίος, ελλείψει επιστημονικών αποδείξεων περί του αντιθέτου, αποτελεί στοιχείο αναφοράς προκειμένου να εκτιμηθεί αν το κράτος μέλος αυτό έχει κατατάξει σε ΖΕΠ επαρκή σε αριθμό και επιφάνεια εδάφη προκειμένου να παράσχει προστασία σε όλα τα είδη πτηνών που απαριθμούνται στο παράρτημα I της οδηγίας 79/409, καθώς και στα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα.

29 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι, όπως διευκρινίζει η Ελληνική Κυβέρνηση, τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στον ΙΒΑ 2000 καθορίστηκαν, ως προς την Ελλάδα, κυρίως από την ΕΟΕ. Ακόμη, η επιλογή των 151 ΖΕΠ έγινε σε συνεργασία με τον εν λόγω οργανισμό, ο οποίος παρέσχε επιστημονική και τεχνική υποστήριξη.

30 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η Ελληνική Δημοκρατία, εξακολουθώντας τη διεξαγωγή του προγράμματος επαναξιολόγησης, τα αποτελέσματα του οποίου εξακολουθούσαν να μην είναι διαθέσιμα κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας και μη κοινοποιώντας στην Επιτροπή, μέχρι τη λήξη της εν λόγω προθεσμίας, πληροφορίες σχετικές με τη μεθοδολογία που τηρήθηκε στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος και άλλα επιστημονικά δεδομένα, δεν παρουσίασε στοιχεία ικανά να αντικρούσουν τα πορίσματα που περιέχονται στον IBA 2000.

31 Η ανωτέρω διαπίστωση δεν αποδυναμώνεται από το επιχείρημα που αντλείται από την ανάγκη χορηγήσεως στα κράτη μέλη εύλογης προθεσμίας για να πραγματοποιήσουν μακροχρόνιες μελέτες παρατηρήσεως και χαρτογραφήσεως για τον καθορισμό των σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών.

32 Ειδικότερα, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με τα σημεία 48 και 49 των προτάσεών της, μολονότι τα κράτη μέλη είναι αποκλειστικά υπεύθυνα για τον καθορισμό των ΖΕΠ και οφείλουν, προς τον σκοπό αυτό, να βασίζονται στα καλύτερα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα, τούτο δεν σημαίνει ότι η σχετική υποχρέωση αναστέλλεται για όσο διάστημα οι αρμόδιες αρχές δεν έχουν ελέγξει και επαληθεύσει τα νέα επιστημονικά δεδομένα. Η υποχρέωση καθορισμού υφίσταται από τον χρόνο κατά τον οποίο εξέπνευσε η προθεσμία για τη μεταφορά της οδηγίας 79/409 στο εσωτερικό δίκαιο, ήτοι, στην περίπτωση της Ελληνικής Δημοκρατίας, από τις 6 Απριλίου 1981.

33 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι, καθόσον δεν υποβλήθηκαν επιστημονικές μελέτες ικανές να αντικρούσουν τα πορίσματα του

ΙΒΑ 2000, ο κατάλογος αυτός αποτελεί την πλέον ενημερωμένη και ακριβή βάση αναφοράς για την αναγνώριση των περιοχών που είναι οι πλέον κατάλληλες, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των πτηνών.

34 Όσον αφορά, εν συνεχεία, την πρόδηλη ανεπάρκεια της κατατάξεως σε ΖΕΠ εδαφών που πληρούν τις προϋποθέσεις κατατάξεώς τους σε ΖΕΠ κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/409, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να κατατάσσουν σε ΖΕΠ όλες τις περιοχές οι οποίες, κατ' εφαρμογή των ορνιθολογικών κριτηρίων, εμφανίζονται ως οι πλέον κατάλληλες για τη διατήρηση των οικείων ειδών (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 62).

35 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, από τις 151 ΖΕΠ που καθόρισε η Ελληνική Δημοκρατία, οι 141 προστατεύουν το 40 % μόνον της συνολικής επιφανείας των 186 σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών που έχουν καταγραφεί στον ΙΒΑ 2000. Επομένως, 45 σημαντικές για τη διατήρηση των πτηνών περιοχές, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 60 % της προαναφερθείσας συνολικής επιφανείας, δεν έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ.

36 Διαπιστώνεται ότι, ελλείψει επιστημονικών δεδομένων προς αντίκρουση των πορισμάτων του ΙΒΑ 2000, η Ελληνική Δημοκρατία κατέταξε σε ΖΕΠ περιοχές των οποίων ο αριθμός και η συνολική επιφάνεια υπολείπονται σαφώς του αριθμού και της συνολικής επιφανείας των περιοχών που θεωρούνται ως οι πλέον κατάλληλες για τη διατήρηση των οικείων ειδών. Επομένως, ως προς το σημείο αυτό, η προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή.

37 Τέλος, όσον αφορά τη μερική κατάταξη των σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών και, ειδικότερα, των υγροτόπων, πρέπει να υπομνησθεί ότι το

άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 79/409 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη προσδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των υγροτόπων, και ιδίως όσων έχουν διεθνή σπουδαιότητα (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 81).

38 Συναφώς, από τον IBA 2000 προκύπτει ότι 32 υγρότοποι φιλοξενούν άνω του 1 % των βιογεωγραφικών πληθυσμών υδροβίων πτηνών και 49 άλλες περιοχές φιλοξενούν άνω του 1 % των αποδημητικών πληθυσμών ενός ή περισσοτέρων υδροβίων πτηνών.

39 Πρέπει επομένως να εξετασθεί αν, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, η Ελληνική Δημοκρατία κατέταξε σε ΖΕΠ έναν αριθμό υγροτόπων διεθνούς σπουδαιότητας, ιδίως εκείνων που καθορίζει η συμφωνία Ramsar, ο οποίος αντιστοιχεί σε μέρος μόνον της επιφανείας των αντιστοίχων καταγεγραμμένων στον IBA 2000 σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών και αν, σύμφωνα πάντοτε με την Επιτροπή, ορισμένες περιοχές ανταποκρινόμενες στα απαριθμούμενα στη συμφωνία αυτή κριτήρια, οι οποίες συνιστούν σημαντικές για τη διατήρηση των πτηνών περιοχές καταγεγραμμένες στον IBA 2000, πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 79/409, να καταταγούν σε ΖΕΠ, πράγμα το οποίο δεν έχει ακόμη συμβεί.

40 Ως υγροτόπους διεθνούς σπουδαιότητας που δεν έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ ή έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ, πλην όμως καλύπτονται από ΖΕΠ σε ποσοστό χαμηλότερο του 50 % της επιφανείας τους, η Επιτροπή αναφέρει ενδεικτικά τις περιοχές υπ' αριθ. 45 (Λίμνη Βεγορίτιδα και Λίμνη Πετρών), 91 (Λίμνες Τριχωνίδα και Λυσιμαχία), 99 (Λιμνοθάλασσα Κοτύχι), 166 (Βουνό Δίκιος, Ακρωτήρι Λούρος, Λίμνη Ψαλίδι και Αλυκή) και 180 (Λίμνη Κουρνά, Δέλτα Αλμυρού και Παραλία Γεωργιούπολης), ως προς τις οποίες η Ελληνική Κυβέρνηση υπογραμμίζει τα αίτια των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των καταγεγραμμένων στον IBA 2000 σημαντικών για τη διατήρηση των πτηνών περιοχών και των περιοχών που έχει κατατάξει σε ΖΕΠ.

41 Πρέπει να επισημανθεί ότι, όσον αφορά την περιοχή υπ' αριθ. 45, η Ελληνική Κυβέρνηση προβάλλει ότι μόνον η λίμνη Πετρών πρέπει να καταταγεί σε ΖΕΠ διότι αυτή και μόνον φιλοξενεί τη λαγγόνα (Phalacrocorax pygmæus). Το ίδιο ισχύει για την περιοχή υπ' αριθ. 91, όπου μόνον η λίμνη Λυσιμαχία παρουσιάζει ενδιαφέρον για τη βαλτόπαπια (Aythya nyroca).

42 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κράτη μέλη κατά την επιλογή των πλέον κατάλληλων για την κατάταξη σε ΖΕΠ εδαφών αφορά την εφαρμογή των ορνιθολογικών κριτηρίων για την αναγνώριση των πλέον κατάλληλων εδαφών για τη διατήρηση των οικείων ειδών (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 61).

43 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 54 των προτάσεών της, αποδεικνύεται ότι οι δύο ανωτέρω περιοχές έχουν επιλεγεί, βάσει των κριτηρίων της συμφωνίας Ramsar, λόγω της σημασίας της λαγγόνας και της βαλτόπαπιας. Επειδή η Επιτροπή δεν αμφισβητεί ότι οι μη καλυπτόμενες επιφάνειες δεν παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τα δύο αυτά είδη, ως προς το σημείο αυτό το επιχείρημα της Ελληνικής Κυβερνήσεως πρέπει να γίνει δεκτό.

44 Όσον αφορά την περιοχή υπ' αριθ. 166, από την περιγραφή της στον IBA 2000 προκύπτει ότι συνίσταται σε ορεινή ζώνη η οποία καταλαμβάνεται από θαμνότοπο και δάση και ότι περιέχει επίσης υγροτόπους. Ο IBA 2000 περιγράφει την περιοχή αυτή ως σημαντικό τόπο επωάσεως και διελεύσεως αρπακτικών πτηνών.

45 Έτσι, ελλείψει επιστημονικών δεδομένων περί του αντιθέτου, η αναφερόμενη στον IBA 2000 περιοχή υπ' αριθ. 166 εμφανίζεται ως η πλέον κατάλληλη για τη διατήρηση των οικείων ειδών (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 62). Επομένως, η κατάταξη σε ΖΕΠ μόνον της Λίμνης Ψαλίδι και της

Αλυκής, ως υγροτόπων, δεν αρκεί για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409. Επομένως, ως προς το σημείο αυτό, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να γίνει δεκτή.

46 Όσον αφορά, ειδικότερα, τις περιοχές υπ' αριθ. 99 και 180, η Ελληνική Κυβέρνηση εκτιμά ότι δεν παρουσιάζουν ορνιθολογικό ενδιαφέρον. Η Επιτροπή αμφισβητεί το επιχείρημα αυτό για τον λόγο ότι δεν της έχει κοινοποιηθεί καμία επιστημονική αξιολόγηση. Επειδή η Ελληνική Κυβέρνηση δεν είχε προσκομίσει, μέχρι τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, καμία επιστημονική απόδειξη περί του αντιθέτου, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να γίνει δεκτή ως προς το σημείο αυτό.

47 Όσον αφορά τις υπόλοιπες περιοχές που αναφέρει η Επιτροπή, ήτοι τις περιοχές υπ' αριθ. 59 (Δέλτα Πηνειού), 61 (Ταμιευτήρες τέως Λίμνης Κάρλας), 89 (Λίμνη Αμβρακία), 98 (Λιμνοθάλασσα Καλογριάς, Δάσος Στροφυλιάς και Έλη Λάμιας), σημαντικά τμήματα της οποίας βρίσκονται εκτός της ΖΕΠ, 132 (Λίμνες Χορταρό και Αλυκή, Κόλπος Μούδρου, Έλος Διαπόρι και Χερσόνησος Φακός), στην οποία ο Κόλπος Μούδρου βρίσκεται εκτός της ΖΕΠ, και 138 (Κόλπος Γέρας, Έλη Ντίπι και Χαραμίδα, Λέσβος), η οποία καλύπτεται μόνον εν μέρει, διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανακοίνωσε ότι θα επαναξιολογούσε τις περιοχές αυτές.

48 Κατόπιν των ανωτέρω, συνάγεται το συμπέρασμα ότι, καθόσον δεν υποβλήθηκαν επιστημονικές μελέτες ικανές να αντικρούσουν τα πορίσματα του ΙΒΑ 2000, η Ελληνική Δημοκρατία, κατατάσσοντας σε ΖΕΠ εδάφη των οποίων ο αριθμός και η συνολική επιφάνεια υπολείπονται σαφώς του αριθμού και της συνολικής επιφανείας των εδαφών που πληρούν τις προϋποθέσεις κατατάξεώς τους σε ΖΕΠ, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409.

Επί της τρίτης και της τετάρτης αιτιάσεως, οι οποίες αντλούνται από τον μη καθορισμό ΖΕΠ για πολλά είδη πτηνών του παραρτήματος Ι της οδηγίας 79/409 καθώς και για πολλά αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα, ή από την κατάταξη σε ΖΕΠ ζωνών όπου τα είδη αυτά αντιπροσωπεύονται ανεπαρκώς

Επιχειρήματα των διαδίκων

49 Σύμφωνα με την Επιτροπή, τα είδη θαλασσοκόρακας (Phalacrocorax aristotelis desmarestii), γυπαετός (Gypætus barbatus), μαυρόγυπας (Ægypius monachus), κραυγαετός (Aquila pomarina), βασιλαετός (Aquila heliaca), αετοβαρβακίνα (Buteo rufinus), σπιζαετός (Hieraætus fasciatus), κιρκινέζι (Falco naumanni), μαυροπετρίτης (Falco eleonoræ), χρυσογέρακας (Falco biarmicus), τουρκοτσομπανάκος (Sitta krueperi) και σμυρνοστίχλονο (Emberiza cineracea), που μνημονεύονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 79/409, δεν προστατεύονται επαρκώς από ΖΕΠ.

50 Ως προς τα αποδημητικά είδη, η Επιτροπή επισημαίνει ότι πολλές περιοχές που έχουν αναγνωρισθεί με τον IBA 2000 είναι πολύ σημαντικές και για τα είδη αυτά, τα οποία προστατεύονται από το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 79/409. Πρόκειται, ιδίως, για ορισμένα είδη πάπιας, για τα χαραδριόμορφα καθώς και για κάποια πιο κοινά είδη που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής, σε σχέση με τη μετανάστευση ή τη διαχείμαση.

51 Η Ελληνική Κυβέρνηση εκτιμά ότι τα είδη του παραρτήματος Ι της οδηγίας 79/409 προστατεύονται επαρκώς, πλην της αετοβαρβακίνας, του κιρκινεζιού, του

τουρκοτσομπανάκου και του σμυρνοστίχλονου. Ως προς τον βασιλαετό διευκρινίζει ότι, όταν ολοκληρωθεί η μελέτη για τις δέκα πιλοτικές περιοχές, θα είναι διαθέσιμα πιο πρόσφατα αποδεικτικά στοιχεία.

52 Η Ελληνική Κυβέρνηση προσθέτει ότι η σύγκριση, ως προς ένα δεδομένο είδος, του πληθυσμού που προστατεύεται από ΖΕΠ με εκείνον που έχει καταγραφεί στον ΙΒΑ 2000 δεν μπορεί να συνιστά μοναδικό και αδιαμφισβήτητο κριτήριο όσον αφορά την επάρκεια της προστασίας του είδους αυτού. Σύμφωνα με την εν λόγω κυβέρνηση, αναλόγως της κατανομής του οικείου είδους σε μια περιοχή, είναι δυνατό να μην καλύπτονται οι απαιτήσεις που θέτει η προβλεπόμενη στον ΙΒΑ 2000 ομάδα κριτηρίων C (ομάδα που αφορά τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως), ως προς τον πληθυσμό του είδους αυτού.

53 Όσον αφορά τη μεθοδολογία και τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, αφενός, οι ελληνικές αρχές αμφισβητούν σε ορισμένες περιπτώσεις τα κριτήρια του ΙΒΑ 2000, ενώ χρησιμοποιούν τα ίδια κριτήρια σε άλλες περιπτώσεις, υποπίπτοντας έτσι σε αντίφαση, και ότι, αφετέρου, θεμελιώνουν τα επιχειρήματά τους στη σημασία ορισμένων περιοχών, ενώ το αποτέλεσμα που επιδιώκεται είναι η προστασία των ειδών.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

54 Με την τρίτη και την τέταρτη αιτίασή της, η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι δεν καθόρισε ΖΕΠ για πολλά είδη πτηνών του παραρτήματος Ι της οδηγίας 79/409, καθώς και για πολλά αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα, ή ότι κατέταξε σε ΖΕΠ περιοχές όπου τα είδη αυτά αντιπροσωπεύονται ανεπαρκώς.

55 Πρέπει εξαρχής να απορριφθούν τα αιτήματα της Επιτροπής περί αναγνωρίσεως του ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη καθορίζοντας ΖΕΠ για πολλά είδη πτηνών που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 79/409 καθώς και για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409.

56 Ειδικότερα, από τη διαδικασία προέκυψε ότι, αφενός, ως προς τα είδη του παραρτήματος Ι της οδηγίας 79/409, το μοναδικό είδος του οποίου η βασική περιοχή αναπαραγωγής δεν έχει καταταγεί σε ΖΕΠ είναι ο τουρκοτσομπανάκος και, αφετέρου, ως προς τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα, δεν υφίσταται κανένα είδος για το οποίο να μην έχει καταταγεί καμία περιοχή. Δεδομένου ότι η Ελληνική Κυβέρνηση έχει αποδεχθεί την αιτίαση της Επιτροπής όσον αφορά τον τουρκοτσομπανάκο, τα αιτήματα της Επιτροπής σε σχέση με τον μη καθορισμό ΖΕΠ πρέπει να γίνουν δεκτά μόνον ως προς το είδος αυτό.

57 Με την αιτίασή της περί κατατάξεως σε ΖΕΠ εδαφών στα οποία αντιπροσωπεύονται ανεπαρκώς πολλά είδη πτηνών του παραρτήματος Ι της οδηγίας 79/409 και πολλά αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα, η Επιτροπή προβάλλει τον ισχυρισμό ότι, όσον αφορά ειδικά τον πληθυσμό δώδεκα ειδών πτηνών, οι ΖΕΠ που οριοθέτησε η Ελλάδα καλύπτουν ανεπαρκώς την επιφάνεια των περιοχών που έχουν αναγνωρισθεί με τον IBA 2000 και στις οποίες απαντούν τα είδη αυτά.

58 Δεδομένου ότι η Ελληνική Κυβέρνηση αποδέχθηκε ρητώς την αιτίαση αυτή σε ό,τι αφορά την αετοβαρβακίνα, το κιρκινέζι και το σμυρνοστίχλονο, η προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή ως προς τα είδη αυτά.

59 Ως προς τα λοιπά είδη, ήτοι τον θαλασσοκόρακα, τον γυπαετό, τον μαυρόγυπα, τον κραυγαετό, τον βασιλαετό, τον σπιζαετό, τον μαυροπετρίτη και τον χρυσογέρακα, διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Κυβέρνηση, παραπέμποντας στο πρόγραμμα επαναξιολόγησης καθώς και στη μελέτη των δέκα πιλοτικών περιοχών, ως προς καμία από τις οποίες δεν είχε ολοκληρωθεί η αξιολόγηση, και μη κοινοποιώντας τη μελέτη της ΕΟΕ για τον μαυρόγυπα, δεν υπέβαλε επιστημονικές μελέτες ικανές να αντικρούσουν τα πορίσματα του IBA 2000 και να αποδείξουν ότι κατατάχθηκαν σε ΖΕΠ περιοχές στις οποίες τα είδη αυτά εκπροσωπούνται επαρκώς. Η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει επομένως να γίνει δεκτή ως προς το σημείο αυτό.

60 Κατόπιν των ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη καθορίζοντας ΖΕΠ για να παράσχει προστασία στον τουρκοτσομπανάκο και κατατάσσοντας σε ΖΕΠ περιοχές στις οποίες ο θαλασσοκόρακας, ο γυπαετός, ο μαυρόγυπας, ο κραυγαετός, ο βασιλαετός, η αετοβαρβακίνα, ο σπιζαετός, το κιρκινέζι, ο μαυροπετρίτης, ο χρυσογέρακας και το σμυρνοστίχλονο αντιπροσωπεύονται ανεπαρκώς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409.

61 Επομένως, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να κριθεί βάσιμη.

62 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να αναγνωρισθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία,

— κατατάσσοντας σε ΖΕΠ εδάφη των οποίων ο αριθμός και η συνολική επιφάνεια υπολείπονται σαφώς του αριθμού και της συνολικής επιφανείας των εδαφών που πληρούν τις προϋποθέσεις κατατάξεώς τους σε ΖΕΠ κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409,

— μη καθορίζοντας ΖΕΠ για να παράσχει προστασία στον τουρκοτσομπανάκο και

— κατατάσσοντας σε ΖΕΠ περιοχές στις οποίες ο θαλασσοκόρακας, ο γυπαετός, ο μαυρόγυπας, ο κραυγαετός, ο βασιλαετός, η αετοβαρβακίνα, ο σπιζαετός, το κιρκινέζι, ο μαυροπετρίτης, ο χρυσογέρακας και το σμυρνοστίχλονο αντιπροσωπεύονται ανεπαρκώς,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409.

Επί των δικαστικών εξόδων

63 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Ελληνική Δημοκρατία ηττήθηκε ως προς τους κυριότερους ισχυρισμούς της, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Επιτροπής. Σύμφωνα με την παράγραφο 4, πρώτο εδάφιο, του ιδίου άρθρου, το Βασίλειο της Ισπανίας, η Γαλλική Δημοκρατία, η Πορτογαλική Δημοκρατία και η Δημοκρατία της Φινλανδίας, που παρεμβαίνουν στη δίκη, φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία,

— **κατατάσσοντας σε ζώνες ειδικής προστασίας εδάφη των οποίων ο αριθμός και η συνολική επιφάνεια υπολείπονται σαφώς του αριθμού και της συνολικής επιφανείας των εδαφών που πληρούν τις προϋποθέσεις κατατάξεώς τους σε ζώνες ειδικής προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, όπως έχει τροποποιηθεί, μεταξύ άλλων, με την οδηγία 97/49/ΕΚ της Επιτροπής, της 29ης Ιουλίου 1997,**

— **μη καθορίζοντας ζώνες ειδικής προστασίας για να παράσχει προστασία στον τουρκοτσομπανάκο (Sitta krueperi) και**

— **κατατάσσοντας σε ζώνες ειδικής προστασίας περιοχές στις οποίες ο θαλασσοκόρακας (Phalacrocorax aristotelis desmarestii), ο γυπαετός (Gypætus barbatus), ο μαυρόγυπας (Ægypius monachus), ο κραυγαετός (Aquila pomarina), ο βασιλαετός (Aquila heliaca), η αετοβαρβακίνα (Buteo rufinus), ο σπιζαετός (Hieraætus fasciatus), το κιρκινέζι (Falco naumanni), ο μαυροπετρίτης (Falco eleonoræ), ο χρυσογέρακας (Falco biarmicus) και το σμυρνοστίχλονο (Emberiza cineracea) αντιπροσωπεύονται ανεπαρκώς,**

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409, όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 97/49.

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

4) Το Βασίλειο της Ισπανίας, η Γαλλική Δημοκρατία, η Πορτογαλική Δημοκρατία και η Δημοκρατία της Φινλανδίας φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

(υπογραφές)